

Prof. UKSW dr hab. Elżbieta Karska
Instytut Prawa Międzynarodowego,
Unii Europejskiej i Stosunków Międzynarodowych
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Warszawa, dnia 9 marca 2018 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Barbary Skardzińskiej
pt. „Wydobywanie surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich
w świetle prawa międzynarodowego”,
napisanej pod kierunkiem prof. UW dr hab. Katarzyny Myszonej-Kostrzewy

W związku z powołaniem w dniu 20 listopada 2017 r. przez Radę Naukową Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na recenzentkę rozprawy doktorskiej mgr Barbary Skardzińskiej pt. *Wydobywanie surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich w świetle prawa międzynarodowego*, przygotowanej pod kierunkiem prof. UW dr hab. Katarzyny Myszonej-Kostrzewy, przedstawiam niniejszym ocenę tej rozprawy:

1. Wybór tematu rozprawy doktorskiej

Rozwój prawa międzynarodowego, w tym w szczególności międzynarodowego prawa kosmicznego, nieodłącznie wiąże się z postępem technicznym, który nierzadko wyprzedza istniejące unormowania prawne. Wydobywanie surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich jest jedynie potencjalną i hipotetyczną, jak na razie, gałęzią gospodarki, co nie oznacza, że pozostaje bez znaczenia dla rozwoju prawa międzynarodowego. Współczesne inicjatywy podejmowane na forum organizacji międzynarodowych oraz najnowsze rozwiązania przyjmowane w ramach ustawodawstw wewnętrznych państw wskazują na brak jednolitej praktyki w zakresie interpretacji norm międzynarodowego prawa kosmicznego odnoszących się do działalności wydobywczej na Księżycu i innych ciałach niebieskich. Autorka podjęła się zatem tematu nowego, którego ramy stale przy tym ewoluują. Z tego

choćby punktu widzenia, wybór tematu rozprawy doktorskiej uważam za niezwykle trafny. Tym bardziej, że temat górnictwa kosmicznego nie został do tej pory przedstawiony w polskiej literaturze prawa międzynarodowego, a analogiczne opracowania obcojęzyczne mają charakter jedynie fragmentaryczny. Mgr Barbara Skardzińska podjęła się bardzo ambitnego zadania wypełnienia tej luki, a rozprawa jest niewątpliwie ważnym głosem w dyskusji na temat górnictwa kosmicznego.

Sformułowanie tematu rozprawy doktorskiej nie budzi moich zastrzeżeń. Autorka szczegółowo omówiła pojęcia składające się na temat pracy w rozdziale pierwszym, a on sam znalazł swoje odzwierciedlenie w postawionej hipotezie badawczej. Główny cel rozprawy został wskazany na wstępie (str. 11) i jest nim „analiza i ocena obecnie obowiązujących norm prawa międzynarodowego publicznego pod kątem ich skuteczności w regulowaniu górnictwa kosmicznego”. Niewątpliwie cel ten został osiągnięty przez Autorkę poprzez krytyczną analizę ram prawnych wydobywania surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich oraz przeprowadzone badania komparatystyczne, zarówno w zakresie prawnych modeli zarządzania terytoriami wspólnymi, jak i krajowych rozwiązań prawnych przyjmowanych w tym zakresie przez wybrane państwa.

2. Ocena merytoryczna rozprawy

2.1. Ocena konstrukcji pracy

Rozprawa doktorska mgr Barbary Skardzińskiej składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, zakończenia i bibliografii. Do pracy został dołączony załącznik, w którym zaprezentowano obecny stan w zakresie podpisania i ratyfikacji przez państwa najważniejszych umów z zakresu międzynarodowego prawa kosmicznego. Autorka trafnie dobrała zagadnienia, właściwie doszukując się analogii z instytucjami z innych dziedzin prawa międzynarodowego.

Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający, w którym zdefiniowano podstawowe kategorie pojęciowe i przybliżono problematykę wydobywania surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich. W rozdziale tym szeroko przedstawiono wyzwania techniczne i ekonomiczne górnictwa kosmicznego, które uzupełnione się licznymi przypisami wyjaśniającymi. Tak obszerne przedstawienie technicznych i ekonomicznych aspektów wydobywania surowców mineralnych w rozprawie doktorskiej z zakresu prawa międzynarodowego może budzić pewne zastrzeżenia. Autorka, jako uzasadnienie tego

zabiegu, wskazuje (str. 11), że przedstawienie podstawowych wyzwań stojących przed rozwojem działalności wydobywczej na Księżycu i innych ciałach niebieskich jest niezbędne do prawidłowej oceny, czy prawo międzynarodowe publiczne w wystarczający sposób reguluje problematykę tej działalności. Z uwagi na specyfikę przedmiotu badań oraz jego ustawiczną ewolucję, można, co do zasady, przychylić się do przedstawionego przez Autorkę uzasadnienia. Wąski zakres tematu rozprawy nakazywałby jednak ograniczenie analizy tego typu zagadnień. Nie czynię przy tym z tego tytułu zarzutu, doceniając wprowadzony do rozprawy element interdyscyplinarności i dostrzegając szerokie zainteresowania jej Autorki.

Zagadnienia przedstawione w kolejnych rozdziałach zostały proporcjonalnie zaplanowane, treść prawidłowo podzielona na podrozdziały, zgodnie z zasadą od ogółu do szczegółu. Autorka po przedstawieniu problematyki górnictwa kosmicznego, określiła jego ramy prawne. Następnie kompetentnie przeanalizowany został status prawny przestrzeni kosmicznej oraz surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich. Niezwykle interesujące rozważania zostały zawarte w rozdziale piątym, w którym Autorka dokonała krytycznej analizy sposobu zarządzania innymi terytoriami wspólnymi: Antarktydą, dnem i podziemiem morskim pod morzem otwartym oraz orbitą geostacjonarną. W rozdziale tym zostały zaproponowane postulaty *de lege ferenda*, sformułowane w oparciu o uzyskane wyniki badań porównawczych. Pracę kończy analiza problematyki odpowiedzialności za działania wydobywcze prowadzone na Księżycu i innych ciałach niebieskich.

W tym zakresie, konstrukcję rozprawy należy uznać za poprawną. Zawiera ona wszystkie niezbędne elementy formalne, tj. wstęp, dyspozycję pracy, podsumowanie i bibliografię. W przypadku publikacji tej rozprawy uważam jednak za wskazane dodanie krótkich podsumowań do każdego z jej rozdziałów, które umożliwiłyby wyprowadzenie wniosków już na tym etapie. W mojej ocenie uwzględnienie takich podsumowań doda rozprawie większej przejrzystości. Niewątpliwie jednak ich brak nie wpływa ujemnie na bardzo dobry odbiór pracy doktorskiej u jego czytelnika.

2.2. Merytoryczna ocena treści rozprawy

Wartość merytoryczna rozprawy doktorskiej mgr Barbary Skardzińskiej zasługuje na ocenę bardzo pozytywną. Już na początku rozprawy Autorka (str. 11) sformułowała podstawowe zadanie badawcze, którym była „próba odpowiedzi na pytanie, czy prawo międzynarodowe publiczne w wystarczający sposób reguluje problematykę wydobywania surowców na Księżycu i innych ciałach niebieskich”. Rozważania trafnie rozpoczęły się od

omówienia podstawowych zagadnień górnictwa kosmicznego, które dla zwykłego tylko użytkownika mogą okazać się niezbędne do zrozumienia przedmiotu rozprawy. Autorka w sposób interesujący przedstawia historię, ewolucję i szanse rozwoju działalności wydobywczej na Księżycu i innych ciałach niebieskich.

W rozdziale drugim określono ramy prawne górnictwa kosmicznego. Autorka rozpoczęła tę część rozprawy od analizy norm międzynarodowego prawa kosmicznego w kontekście działalności wydobywczej na Księżycu i innych ciałach niebieskich. Analiza ta słusznie została uzupełniona o rozważania dotyczące norm prawa wewnętrznego państw prowadzących aktywną działalność kosmiczną w kontekście górnictwa kosmicznego. Na tej podstawie Autorka trafnie stwierdza, że „współczesne ramy międzynarodowego prawa kosmicznego w niewystarczającym stopniu regulując problematykę wydobywania surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich” (str. 201).

Rozdział trzeci i czwarty poświęcono analizie statusu przestrzeni kosmicznej i zasobów mineralnych przestrzeni kosmicznej. Analiza ta została dokonana w oparciu o unormowania międzynarodowego prawa kosmicznego, a całość zagadnień zaprezentowana jest w sposób systematyczny i logiczny.

W braku odpowiednich regulacji, Autorka słusznie odwołuje się do rozwiązań wypracowanych na gruncie Antarktyki, dna i podziemia morskiego pod morzem otwartym oraz orbity geostacjonarnej. Analiza uregulowań dotyczących zarządzania terytoriami wspólnymi może być bowiem użytecznym instrumentem przy zmianie lub tworzeniu jakiegokolwiek systemu prawnego, w tym systemu regulującego eksploatację zasobów pozaziemskich. Autorka z powodzeniem korzysta z tego instrumentu w rozdziale piątym, w którym dokonuje prezentacji sposobów zarządzania terytoriami wspólnymi. Do analizy trafnie wybrano systemy prawne regulujące eksploatację obszarów Antarktyki, dna i podziemia morskiego pod morzem otwartym oraz orbity geostacjonarnej. Autorka zidentyfikowała nie tylko te elementy, które z sukcesem mogą być transponowane do międzynarodowego prawa kosmicznego, ale także rozwiązania, których należy unikać przy ustanawianiu ram prawnych zarządzania działalnością w przestrzeni kosmicznej oraz na Księżycu i innych ciałach niebieskich.

Praca kończy się rozdziałem dotyczącym odpowiedzialności międzynarodowej za działania związane z wydobywaniem surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich, które wieńczą analizę przeprowadzoną we wcześniejszych rozdziałach.

Reasumując, napisana przez mgr Barbarę Skardzińską rozprawa pod względem merytorycznym spełnia wszystkie wymogi stawiane tego typu opracowaniom. Wybór tematu rozprawy doktorskiej oraz sformułowanie problemu badawczego uważam za trafny i interesujący. Z postawionym sobie na początku rozprawy ambitnym zadaniem badawczym Autorka poradziła sobie bardzo dobrze, udowadniając przygotowanie do pracy naukowej. Przedstawiona rozprawa doktorska jest bardzo wartościową analizą określonego w jej tytule problemu badawczego i wnosi wymagany dla tego typu prac wkład do nauki prawa międzynarodowego.

3. Ocena formalnej treści rozprawy

Rozprawa doktorska mgr Barbary Skardzińskiej została napisana poprawnym językiem prawniczym. Autorka nie ustrzegła się co prawda paru literówek i niekiedy błędów stylistycznych, ale nie mają one znaczenia dla rozumienia całości wywodu naukowego. Na potrzeby ewentualnej publikacji zalecałabym jednak ponowną analizę językową.

Przy ocenie formalnej treści rozprawy, na szczególną uwagę zasługuje zebrany materiał badawczy, w którym dużą część zajmują pozycje o charakterze interdyscyplinarnym. Autorka na uzasadnienie tez przedstawionych w swojej rozprawie doktorskiej cytuje monografie i pozycje naukowe nie tylko z zakresu prawa, ale również: fizyki, biologii, geologii, astronomii, historii, itp., co nadaje pracy walor interdyscyplinarności. Cytowane monografie i pozycje naukowe wykraczają poza ramy rozprawy z zakresu prawa, jednak wykorzystanie ich jest właściwe i w pełni uzasadnione. Wybór bibliografii jest imponujący także z uwagi na fakt, że większość cytowanej literatury to pozycje obcojęzyczne. Poczynione wnioski znajdują pełne uzasadnienie w zebranych materiale badawczym. Wobec powyższego stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Barbara Skardzińskiej spełnia kryteria formalne stawiane dla tego typu opracowań.

4. Konkluzja oceny rozprawy doktorskiej

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr Barbary Skardzińskiej pt. *Wydobywanie surowców mineralnych na Księżycu i innych ciałach niebieskich w świetle prawa międzynarodowego*, napisanej pod kierunkiem prof. UW dr hab. Katarzyny Myszony-Kostrzewy w Instytucie Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego stwierdzam, że rozprawa ta stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz spełnia wszystkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim

określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789), a tym samym może stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawo. Wobec powyższego rekomenduje Radzie Naukowej Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego dopuszczenie mgr Barbary Skardzińskiej do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'E. Kowalski', is positioned in the lower right quadrant of the page.